

ДОДАТОК А
Копії публікацій

ЗАСЕКРЕЧУВАННЯ ТА РОЗСЕКРЕЧУВАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ НОСІЇВ ІНФОРМАЦІЇ.

Сугрей С.О.

Науковий керівник – ст. викладач Солодкий В.С.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61726, Харків, пр. Науки, 14, каф. Економічної кібернетики та
управління економічною безпекою, тел. (057)702-14-90)

E-mail: s.sugrey@gmail.com

This article addresses the issue of organizing the protection of classified information, namely, classifying and declassifying material storage media. Analyzed details of material carriers of classified information. The terms of classifying material storage media are described, and an appeal against the decision to classify material carriers.

Засекречування матеріальних носіїв інформації – введення у встановленому законодавством порядку обмежень на поширення та доступ до конкретної секретної інформації шляхом надання відповідного грифу секретності документам, виробам або іншим матеріальним носіям цієї інформації.

Розсекречування матеріальних носіїв секретної інформації – зняття в установленому законодавством порядку обмежень на поширення та доступ до конкретної секретної інформації шляхом скасування раніше наданого грифу секретності документам, виробам або іншим матеріальним носіям цієї інформації.

Реквізити кожного матеріального носія секретної інформації повинні містити гриф секретності, який відповідає ступеню секретності інформації, встановленій рішенням державного експерта з питань таємниць, «особливої важливості», «цілком таємно», «таємно». Реквізити кожного матеріального носія секретної інформації складаються з:

- грифа секретності;
- номера примірника;
- статті переліку відомостей, що становлять державну таємницю, на підставі якої здійснювалося засекречування;
- найменування посади і підпису особи, яка присвоїло гриф секретності.

Якщо реквізити, неможливо нанести безпосередньо на матеріальний носій секретної інформації, вони повинні бути вказані в супровідних документах.

Забороняється надавати грифи секретності, передбачені Законом, матеріальним носіям іншої таємної інформації, яка не становить державної таємниці, або конфіденційної інформації.

Перелік посад, які дають право посадовим особам, що їх займають, надавати матеріальним носіям секретної інформації грифи секретності,

затверджується керівником органу державної влади, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, що здійснюють діяльність, пов'язану з державною таємницею.

Ступеня секретності науково-дослідних, дослідно-конструкторських і проектних робіт, які виконуються в інтересах забезпечення національної безпеки та оборони держави, встановлюються державним експертом з питань таємниць, який виконує свої функції в сфері діяльності замовника, разом з підрядником.

Після закінчення встановлених строків засекречування матеріальних носіїв інформації та у разі підвищення або пониження визначеного державним експертом з питань таємниць ступеня секретності такої інформації або скасування рішення про віднесення її до державної таємниці керівники органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, в яких здійснювалося засекречування матеріальних носіїв інформації, або керівники органів державної влади, органів місцевого само управління, підприємств, установ, організацій, які є їх правонаступниками, або керівники вищого рівня зобов'язані протягом шести місяців забезпечити зміну грифа секретності або розсекречування цих матеріальних носіїв секретної інформації та письмово повідомити про це керівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, яким були передані такі матеріальні носії секретної інформації.

Термін засекречування матеріальних носіїв інформації має відповідати строку дії рішення про віднесення інформації до державної таємниці, встановленому рішенням державного експерта з питань таємниць. Звіт терміну засекречування матеріальних носіїв інформації починається з часу надання їм грифа секретності.

Громадяни та юридичні особи мають право внести посадовим особам, що надали гриф секретності матеріальному носію секретної інформації, обов'язкову для розгляду мотивовану пропозицію про розсекречування цього носія інформації. Зазначені посадові особи повинні протягом одного місяця дати громадянину чи юридичній особі письмову відповідь з цього приводу.

Рішення про засекречування матеріального носія інформації може бути оскаржено громадянином чи юридичною особою в порядку підлеглості вищому органу або посадовій особі чи до суду. У разі незадоволення скарги, поданої в порядку підлеглості, громадянин або юридична особа має право оскаржити рішення вищого органу або посадової особи в суді.

Перелік джерел

1. Солодкий В.С., Тимофеев В.А. Організаційно-правові основи захисту інформації с обмеженим доступом [Текст] : Монографія – Харків, 2013.–189 с.

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет радіоелектроніки

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО)
РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРИ ЕКОНОМІЧНОЇ КІБЕРНЕТИКИ ТА
УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ**

Харків 2019

УДК 65.012.8 + 658.5:330.4

Редакційна колегія:

Полозова Т.В., доктор економічних наук (завідувач кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою),
Соколова Л.В., доктор економічних наук (професор кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою),
Костін Ю.Д., доктор економічних наук (професор кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою),
Лепейко Т.І., доктор економічних наук (професор кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою).

Відповідальний секретар – Помогалова Н.В.

Збірник наукових праць здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою/ за ред. Т. В. Полозової та ін. Харків: Харківський національний університет радіоелектроніки, 2019. 133 с.

Збірник містить наукові статті здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою Харківського національного університету радіоелектроніки, які навчаються за спеціальностями 051 Економіка освітньо-професійної програми «Економічна кібернетика» та 073 Менеджмент освітньо-професійної програми «Управління фінансово-економічною безпекою». Статті подано в авторській редакції.

© Харківський національний університет радіоелектроніки, 2019

© Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою, 2019

ЗМІСТ

1. AL-FAKHORE ESKNDER SULIAMAN SALTY. Analysis of Theoretical and Methodical Approaches to Assessing the Competitiveness of Enterprises.....	5
2. OMODARA OLUWATOBI OLAMIDE. Theoretical Aspects of Assortment Formation at the Enterprise.....	10
3. PENG GILBERT CHE. Mathematical Model of Company's Marketing Diagnostics.....	15
4. TERFAS AHMED MASOUD ALI. Financial Analysis as a Key Element of Enterprise's Economic Activity.....	19
5. ГЛУЩУК А. В. Методичні аспекти оцінки стану системи економічної безпеки підприємства.....	23
6. ДМИТЕРКО Н. Ю. Методичне забезпечення діагностики кризового стану підприємства.....	28
7. ЗІНОВ'ЄВА І. А. Джерела і чинники загроз економічній безпеці підприємства.....	33
8. ІЛЬІНА А. О. Фінансова безпека банку як основа його стійкості.....	38
9. КОНОНОВА О. С. Стратегічне забезпечення фінансово-економічної безпеки комерційних банків.....	43
10. ЛАШИНА А. Г. Загрози економічній безпеці логістичного підприємства.....	47
11. ЛЕВЧЕНКО М. В. Етапи управління кредитним ризиком в системі економічної безпеки комерційного банку.....	52
12. ЛИТВИН С. В. Система соціально-економічної безпеки компанії як основа її стратегії.....	56
13. ЛИТОВЧЕНКО В. О. Корпоративна безпека підприємства: теоретичні аспекти.....	60
14. ЛОТВИНОВА В. В. Використання ризик-менеджменту для забезпечення економічної безпеки ІТ-підприємства.....	64
15. ЛЮБИЧЕВА О. І. Дослідження розвитку регіонів України.....	68
16. МАЗУРА А. Ю. Методи та моделі оцінки комунікативної ефективності рекламної діяльності підприємства.....	72
17. МОСКАВЦОВА К. О. Структурна модель прогнозування облікової ставки Національного банку України.....	77
18. НАЛЬОТКІНА М. С. Кадрова безпека як елемент системи економічної безпеки підприємства.....	81
19. ПОКАСЬ А. В. Дослідження поняття «кадрова безпека» підприємства.....	85
20. ПОШИТА А. М. Суть грошових потоків в контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.....	90
21. САМОЙЛОВА М. Р. Формування комплексної оцінки безпеки дистриб'ютора.....	96
22. СТОЙКА М. В. Інвестиційна привабливість підприємства.....	100
23. СТОЙКА О. В. Формування стратегії підприємства як необхідна умова його розвитку.....	106

24. СТРАТЕГОПУЛОС Є. Ю. Зміст і основні завдання конкурентної розвідки на підприємстві.....	113
25. СУГРЕЙ С. О. Інструментарій сервісного обслуговування системи економічної безпеки підприємства.....	118
26. ТИМОФЄЄНКО В. С. Методичні підходи оцінки фінансової безпеки підприємства.....	123
27. ТКАЧЕНКО А. Г. Методи оцінки збутових ризиків в системі економічної безпеки підприємства.....	128

Сугрей С.О.,
науковий керівник
Діденко Є.В., к.е.н., доцент

ІНСТРУМЕНТАРІЙ СЕРВІСНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

На підставі вивчення матеріалів останніх досліджень і публікацій проведено аналіз інструментарію сервісного обслуговування системи економічної безпеки підприємства, запропоновано застосування засобів моделювання у вирішенні завдань функціонування системи економічної безпеки підприємства.

On the basis of study of the materials of the latest researches and publications the analysis of the toolkit of maintenance of the system of economic security of the enterprise is carried out, the use of modeling tools in solving the problems of functioning of the system of economic security of the enterprise is proposed.

Удосконалення якісного рівня систем сервісного обслуговування взагалі та діючої системи економічної безпеки на підприємстві зокрема вимагає низки непрямих заходів, які дозволяють використовувати гібридні технології впливу на рух основних виробничих процесів. Першоджерелом таких дій є усвідомлення неможливості прямої деструкції окремих ланок та ланцюжків діючої системи, яка спроможна значно ускладнити ризиковість господарської діяльності підприємства, привести до стану виникнення додаткових, непередбачуваних витрат, які пов'язані з ефектами нецільового та неефективного володіння, управління, користування інформацією та її потоками. Завдання ускладнюється бар'єрами входу готових програмних засобів, які не мають відповідного рівня захисту від несанкціонованого втручання в діяльність систем сервісного обслуговування підприємства. Ризики забезпечення нормального економічного стану діяльності підприємства обумовлюють пошук варіантів убезпечення руху виробничих процесів від існуючих загроз та оптимізації сервісної діяльності різних складових системи економічної безпеки підприємства. Розвиток сервісів, які забезпечують нормалізацію процесів обробки клієнтських замовлень, модельні експерименти з різними вихідними даними, використання можливостей мережевого програмування та організації хмарних обчислень дозволяють приймати обґрунтовані рішення щодо руху виробничих процесів, розширки вузьких місць та створення оптимальних умов господарювання.

Основи підходу до використання обчислювальних засобів як інструменту моделювання процесів різноманітного походження заклав Алан Тюринг в роботі «Может ли машина мыслить» [1]. Сучасний стан розвитку інструментарію методів моделювання демонструє розширені можливості використання різноманітних методів розв'язання конкретних економічних та управлінських завдань. Конкурентні переваги застосування моделювання в організації системи економічної безпеки спостерігаються у сферах

обслуговування клієнтських замовлень, організаційному забезпеченні управлінських процесів, логістичних рішеннях, в управлінні інноваційною та інвестиційною діяльністю підприємства, впровадженні наукомістких та енергозберігаючих технологій, маркетингу та виробничому менеджменті, системах підтримки управлінських рішень та багатьох інших. Стратегія управління економічною безпекою передбачає низку заходів сервісного управління матеріальними, трудовими та фінансовими ресурсами. Моделювання, яке розглядається в якості складової системних заходів з забезпечення безпеки діяльності підприємства, дозволяє дослідити процес обслуговування клієнтських замовлень, вивчити поведінкові особливості досліджуваних процесів та надати особі, яка приймає рішення, ґрунтовну базу для опрацювання якнайкращого варіанту поєднання факторів виробництва.

Сучасні тенденції сервісного обслуговування клієнтських замовлень пов'язані з розвитком диджиталізованих систем, створенням проблемно-інтегрованих комплексів економічного захисту від негативного впливу ризиків різного походження. Все двадцятье сторіччя фактично математики присвятили дослідженню ролі та місця моделювання в системах мінімізації ризиків, в тому числі і економічних. Роботи Ст. Біра, Р. Шеннона, Р. Е. Беллмана, Н. Винера, Дж. В. Форрестера, Дж. Гордона, Дж. Д. Бьюкнера та Ю.Г. Карпова, А.В. Борщева, В.М. Глушкова, Ю.И. Рижикова та багатьох інших науковців [2-7] підкреслюють важливість системного застосування програмно-апаратних засобів у створенні систем сервісного обслуговування діяльності підприємства, в тому числі і системи економічної безпеки. Створення нових протоколів обміну інформацією, зростання функціональних можливостей застосування засобів моделювання у підвищенні економічної безпеки підприємства, опрацювання форм анімаційного виводу аналітичної інформації, використання графічних об'єктів, які унаочнюють склад запропонованих рішень значною мірою сприяє розширенню бази замовників модельних реалізацій різних складових системи економічної безпеки.

Діяльність підприємства як складна виробнича, економічна, соціальна система взаємодії різних складових підлягає системному забезпеченню економічного захисту та забезпечується різними інструментами та засобами системної роботи, в тому числі і засобами економіко-математичного моделювання процесу захисту економічної стійкості процесу обслуговування клієнтських заявок. Значення модельного експерименту полягає у відтворенні абстрактного опису системи в формі, відмінній від форми її реального існування. Інакше кажучи, модельний експеримент є методом пізнання суті системних процесів та явищ за допомогою абстрактного опису суттєвих властивостей функціонування об'єкту дослідження – підприємства та підрозділів підприємства, які складають єдиний простір технологічної взаємодії по забезпеченню безпечного виробництва кінцевого продукту діяльності підприємства. Місце модельного експерименту в системі економічної безпеки визначено низкою наступних чинників:

– моделювання діяльності системи враховує найкращі тенденції розвитку об'єктно-орієнтованого підходу до опрацювання окремих елементів системи економічної безпеки;

– модельний експеримент описує взаємодію безлічі елементів системи економічної безпеки та досліджує групові ознаки їх поведінки в модельному часі;

– динаміка процесів функціонування підприємства як правило досліджується в умовах дії ризиків різної природи та спрямування, які з часом виявляють свій вплив на всіх рівнях організації управління сервісними системами обслуговування діяльності;

– модельний експеримент уособлює новітні ідеї, які виникли на тлі боротьби з гібридними загрозами, паралельно взаємодіючих процесів, інтегрованих інформаційних систем забезпечення економічного захисту результатів діяльності підприємства і т.д.

Суттєвою проблемою модельного експерименту є необхідність написання коду за яким працює модель, як складової убезпечення економічних результатів діяльності підприємства від можливих ризиків. Він мусить відповідати сучасним вимогам якості та ефективності роботи. Вбачається за доцільне проведення модельних експериментів з використанням засобів автоматизації побудови коду модельного експерименту. Проаналізуємо можливості застосування в системах забезпечення економічного захисту засобів комп'ютерного моделювання. Засоби модельного експерименту зведемо до порівняльної таблиці 1, яка дозволяє проаналізувати існуючі підходи до вирішення проблем економічного захисту засобами моделювання.

Інструментальна сторона моделювання є важливою ознакою сутнісної складової ролі та місця модельного експерименту в діяльності підприємства:

- пакети прикладних програм GPSS World та AnyLogic – це засоби моделювання, які можуть використовуватись для вирішення завдання забезпечення економічної безпеки діяльності підприємства та мають графічне середовище моделювання;

- пакет прикладних програм Agena – це засіб створення рухомих комп'ютерних моделей, який завдяки зручному об'єктно-орієнтованому інтерфейсу дозволяє швидко адаптувати моделі одних систем в модельні реалізації інших предметних областей та може бути використаним для вирішення завдання забезпечення економічної безпеки діяльності підприємства. Його особливістю є послідовна вибудова модельної реалізації в візуальному редакторі;

- пакет прикладних програм ARIS – це засіб підтримки інтегрованих інформаційних систем, який дозволяє підтримувати чотири типи модельних моделей: безпекові, організаційні, функціональні та адміністративні. Моделі в ARIS уособлюють діаграми, елементами яких є об'єкти з різними типами зв'язків. Кожному об'єкту відповідає певний набір атрибутів, який визначає можливості створення взаємопов'язаних моделей;

- пакет прикладних програм iThink – це засіб моделювання системної динаміки, який дозволяє побудувати ієрархічну систему дискретних моделей,

які пов'язані необхідними конструктивами за визначеними експериментом правилами. Можливе використання цього засобу в якості інструменту забезпечення економічної безпеки. В модельному експерименті використовуються такі конструкції як потоки, з'єднувачі, конвертери, сховища і т.д.

Таблиця 1- Інструментарій модельного експерименту діяльності підприємства

Найменування істотної ознаки	Тип системи модельного моделювання				
	GPSS World	iThink	Arena	ARIS	AnyLogic
Складення звітів	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує
Сфера застосування	Моделі різних типів	Системна динаміка	Дискретне моделювання	Мережеве моделювання	Моделі різних типів
Спеціалізована мова	PLUS	Немає	SIMAN	UML	Java
Побудова моделі	Програмна	Графічна	Програмна, графічна	Графічна	Програмна, графічна
Побудова діаграм	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує
Анімація	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує
Експорт та імпорт даних	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує
Web-інтерфейс	Немає	Немає	Немає	Забезпечує	Немає
Інтерфейс користувача	Забезпечує	Немає	Немає	Немає	Забезпечує
Ієрархія	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує
Налагодження	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує
Розширені можливості проведення експерименту	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує
Розробник	Minuteman Software	Isee systems	Rockwell Software	IDS Scheer	XJ Technologies
Корпоративний сервіс моделювання	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує	Забезпечує

Отже, аналіз стану застосування програмних засобів сервісного обслуговування системи економічної безпеки доводить, що в основі застосування будь-якого з них лежить методологія системного аналізу. Захист, побудований на системних засадах дозволяє здійснити дослідження проектової або аналізованої системи убезпечення ризиків за схемою операційного аналізу, що включає взаємопов'язані етапи: змістовна постановка

задачі, розробка концептуальної моделі, розробка і програмна реалізація моделі, перевірка адекватності та оцінка точності результатів моделювання, планування і проведення експериментів, прийняття рішень. Це дозволяє використовувати інструментарій моделювання як інтегрований засіб прийняття рішень в умовах ризику та невизначеності, тобто, врахування в безпекових моделях факторів, які важко формалізувати, а також застосовувати основні принципи системного підходу для вирішення завдань захисту нормальних умов функціонування підприємства.

Моделювання процесів забезпечення від негативного впливу ризиків різної природи переважно використовується для організації нормального функціонування системи економічної безпеки підприємства та управління безпековими процесами, при проведенні експериментів з дискретно-неперервними моделями об'єктів зі складною безпековою характеристикою, для дослідження динаміки в ситуаціях можливих деструктивних змін та подолання опору змінам. Результати моделювання використовуються в якості реалістичних сценаріїв модельних реалізацій безпекових рішень.

Роль експерименту як засобу прийняття рішень безпекового характеру полягає в наступному: моделювання дозволяє підготувати науково-обґрунтовані сценарії забезпечення діяльності підприємства, раціоналізувати дії посадових осіб, які відповідають за стан економічної безпеки діяльності підприємства та більш продуктивно використати в подальшому їх досвід та інтуїцію.

Перелік джерел посилань

1. Тюринг Алан. Может ли машина мыслить. Москва: Государственное издательство физико-математической литературы, 1960. 67 с.
2. Бир С. Мозг фирмы. Москва: Радио и связь, 1993. 416 с.
3. Беллман Р., Дрейфус С. Прикладные задачи динамического программирования. Москва: Наука. Главная редакция Физико-математической литературы, 1965. 460 с.
4. Н. Винер. Нелинейные задачи в теории случайных процессов. Москва: Иностранная литература, 1961, — 158 с.
5. Франчук В.І., Пригунов П.Я., Мельник С.І. Безпекова діяльність: системний підхід. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2017. Вип.1. С.154-163.
6. Шутий М. Сутність і зміст фізичного захисту підприємств та організація забезпечення фізичного захисту. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2017. № 865. С. 362-365.
7. Козаченко Г.В., Пономарьов В.П. Ляшенко О.М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія. Київ: Лібра, 2003. 280 с.
8. Новікова О.Ф., Покотилієнко Р. В. Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення: монографія / НАН України; Інститут економіки промисловості. Донецьк, 2006. 407 с.